

Paj-csang rókatündére¹

Kóan elemzés a *Kapujanincs Átjáró* alapján

A példázatnak három szereplője van, Paj-csan, aki a Csang-kolostorokba bevezette a kétkezi munkát és a kínai teaszertartás megalapítását is neki tulajdonítják, az ő tanítványa, Huang-po, és az aggastyán képében megjelenő rókatündér.

A példázat első felében, elmondja, hogy az öregember mindennap ellátogatott Paj-csang prédikációira. Egy nap Paj-csang megkérdezte tőle, hogy ki ő? Ekkor az öregember elmesélte történetét. Még Kasjapa Buddha idején előjáróként élt a hegyen. Kasjapa Buddha a földi világ számára a történeti Buddha előtti megvilágosultja. Egy nap azt válaszolta tanítványának, hogy a nagy vezeklő nincs alávetve a karma ok-okozati láncolatának. Emiatt büntetésként ötszázszor kell rókatündér formájában újjászületnie. A válaszáért kereste fel Paj-csangot és amint meghallotta a választ, megvilágosult. Ezután elmondta Paj-csangnak, hogy hol találja a holttestét, és megkérte, hogy illő módon temesse el őt.

A rókatündér gyakran felbukkan a kínai népi történetekben. Úgy tartják, hogy vagy gonosz lélek, vagy olyan ember, aki ebben az alakban bűnhődik valamilyen tettéért. Róka képében kell élnie, de fel tud venni emberi alakot is. Az öregembernek azért kellett róka képében bűnhődnie, mert felelőtlenül rossz választ adott tanítványának.

A példázat második felében Paj-csang ismét a csarnokban beszélt a gyülekezetnek. Elmondta az aggastyán történetét. Ekkor Huang-po megkérdezte, hogy mi történt volna az öreggel, ha akkor jó választ adott volna? Erre Paj-csan „vörös szakállú barbárnak” nevezte őt. Ezt az elnevezést a külföldiekre használták Kínában, tehát így nevezték Buddhát és Bódhidharmát is. A mester tulajdonképpen megdicsérte tanítványát a kérdéseért.

A példázat lényege a helyes válaszadás és kérdésfeltevés. Az öregember felelőtlen, rossz válasza miatt kapta büntetését és lett rókatündérré. Mikor meghallotta Paj-csang válaszát megvilágosodott. Fontos, a megfontolt válasz, mely nem teljesen konkrét, ezáltal gondolkodásra készíti a kérdezőt, hogy maga találja meg az utat és közelebb jusson a megvilágosodáshoz. Huang-po kérdése jó volt, hiszen elgondolkodott az aggastyán történetén és kérdésével más oldalról közelítette meg, nem csak az öregember rossz válaszára gondolt, hanem felvetette a jó válasz lehetőségét. Tehát a helyes válasz olyan, ami segít a kérdezőnek, hogy magától jusson közelebb a megvilágosodáshoz.

¹ Miklós Pál: *Kapujanincs Átjáró*, Helikon kiadó, 1987. pp. 48-50.